



## ESKİ UYGURCA İYİ VE KÖTÜ PRENS ÖYKÜSÜ'NDE EDİM SÖZEL GÜÇ TAŞIYAN FİİLLER ÜZERİNE

Muammer ŞEHİTOĞLU\*

### Özet

Türkçenin tarihî dönemlerdeki yazılı edebî metinleri, söz edimlerinin yapıları ve onların sözlük anlamı dışında da birden fazla anlam değerini taşıdığını gösteren edim sözel güç taşıyıcı fiillerin taranması ve araştırılması için kaynak oluşturmaktadır. Bu açıdan Türkçenin yazılı edebî metinleri edim bilimi için değerlidir. Çalışmada, Eski Uygur Türkçesi Dönemi'nde Budist çevreye ait *İyi ve Kötü Prens Öyküsü*'nde yer alan edim sözel güç taşıyıcı fiiller ve fiil deyimlerinin tespit edilmesi ve bu fiillerin metin bağlamı içinde yorumlanıp açıklanması amaçlanmıştır. Edim sözel güç taşıyıcı fiiller, metin bağlamında birden fazla anlam değerini karşıladığı için çalışmada, edim biliminde söz edimlerinin çalışma alanı içinde metinden taranarak yapılarının incelenmesi tercih edilmiştir. Bu bakımdan çalışmada nitel araştırma yöntemi olarak söylem analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgularda, öykü metninde edim sözel güç taşıyan fiiller, geçiş sıklıklarına göre yükleyici, yöneltici ve dışa vurucu amaçla kullanılan fiillerden oluşmaktadır. İlgili sınıflandırmada, fiillerin konuşmacılar tarafından birden fazla anlam değeriyle metin bağlamında zengin bir iletişimsel anlam değeri taşıdığı tespit edilmiştir. Çalışmada bazı fiillerin birden fazla edim söz amacıyla farklı bağlamlarda farklı kullanım özelliği gösterdiği de tespit edilmiş ve bu kullanımlar tablolarla dikkatlere sunulmuştur. Yöneltici ve yükleyici amaçla kullanılan edim sözel fiillerin ise, geçiş sıklığının birbirine yakın değerlerde olduğu görülmüştür. Ayrıca, dışa vurucu amaçla kullanılan fiiller, olumlu, olumsuz saygı bildirme anlam değerleri bakımından incelenmiştir. Çalışmanın, edim sözel güç taşıyan fiillerin niteliklerinin

\* Dr., Türkçe Eğitimi, Eski Türk Dili, mshtgl22@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4471-3283>.



Türkçenin tarihî dönemlerindeki yazılı edebî metinlerinde, Türk kültürüne özgü fiillerin kullanım gücünün ve iletişimsel anlam değerlerinin zenginliğini ve derinliğini göstermesi bakımından alandaki çalışmalara katkı sunacağı düşünülmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** *İyi ve Kötü Prens*, edim bilimi, Eski Uygurca.

**ON THE VERBS WITH PRACTICING POWER IN THE  
OLD UIGHUR STORY OF *THE GOOD AND THE BAD  
PRINCE***

**Abstract**

The written literary texts of Turkish in historical periods constitute a source for scanning and researching the structures of speech acts and the verbs that carry verbal power, showing that they have more than one meaning apart from the dictionary meaning. In this respect, written literary texts in Turkish are valuable for pragmatics. In this study, it is aimed to determine the verbs and verb phrases that carry verbal power in the *Story of The Good And The Bad Prince* of the Buddhist environment in the Old Uighur Turkish Period and to interpret and explain these verbs in the context of the text. Since verbs that carry verbal power meet more than one meaning value in the context of the text, it was preferred to examine the structures of speech acts in pragmatics by scanning from the text within the study area. In this respect, discourse analysis was used as a qualitative research method in the study. According to the findings, the verbs that carry verbal power in the text of the story consist of verbs used for commissive, directive and expressive purposes according to their frequency of occurrence. In the related classification, it has been determined that the verbs have a rich communicative meaning value in the context of the text with more than one meaning value by the speakers. In the study, it has been determined that some verbs have different usage characteristics in different contexts for the purpose of more than one verb and these usages are presented to attention with tables. It has been observed that the frequency of the verbs used for directive and commissive purposes is close to each other. In addition, the verbs used for expressive purposes were examined in terms of their positive and negative meaning values. It is thought that the study will contribute to the studies in the field in terms of showing the richness and depth of the usage power and communicative meaning values of the verbs specific to Turkish culture in the written literary texts of the historical periods of Turkish.

**Keywords:** *The Good And The Bad Prince* pragmatics, Old Uighur.



*İyi ve Kötü Prens Öyküsü*, Eski Uygur Türkçesi Dönemi'nin Budist çevredeki uyarılama çeviri metinleri içinde söylem ve söylev açısından *değerli öykü metnidir*. Öyküde, iyi ve kötü düşünceli iki prensin mücadelesinden çok, bir prensin kendisi, çevresiyle birlikte tüm canlıları iyiye, doğruya, mükemmele ve sonsuz mutluluğa erdirmeye çalıştığı sıkıntılar dile getirilir (Alyılmaz, 1998, s. 11). Bu bağlamda, İyi Düşünceli Prens'in bir bakıma erginleşme aşamalarını da ifade eden öykü, onun bu yolculuğunda aynı zamanda Bodhisattva olma yolundaki acılarını ayrıntılı olarak dile getirirken Budist öğretinin genel olarak bütün unsurlarını da metin içeriğinde okuyucuya yansıtmıştır.

Edim bilimi, temelde amaç olarak, metni üretenin niyetinin ve amacının belirlenmesi (Yılmaz, 2020, s. 1) olarak tanımlanmıştır. İletişimde alıcının ve vericinin bütün bilgi birikimi, kültürel ve toplumsal statüsü, ruh durumu ve bütün bu unsurları niyet ve amaç yönüyle içeren mesajın anlamlandırılması, yorumlanması, bu bağlamda edim biliminin inceleme alanına girmektedir.

Özelde, Eski Uygur Türkçesi, genelde ise, Türk dili tarihinin yazı dili boyutundaki değerli eserlerinden biri olan *İyi ve Kötü Prens Öyküsü*'nün öncelikle başkarakterler ardından ise diğer karakterler ve onların konuşma eylemleri, ilgili bağlamlar içinde konuşmacı ve dinleyici olarak, iletişimsel anlam değerleri, amaçlar ve niyetler yönünden J. Searle'nin edim söz sınıflandırması temel alınarak değerlendirilmesi ve incelenmesi, Türk kültürü ve Türk dili açısından "değerli" olarak düşünülmüştür.

### **Kuramsal Çerçeve**

Dil, kültürel varlık değeri olarak insanı birey yapan ve onu, içinde yaşadığı kültürel çevrede kimlikli, sosyal kişilikli yapan en önemli değerdir. Birey, sahip olduğu dil değeri ile kendi varlığını ve sosyal konumunu elde ederken, aynı zamanda ait olduğu cemiyet içinde de yapıp ettikleriyle sözleriyle birlikte şahsiyet kazanır ve şahsiyetini dili kullanarak biçimiyle değerli kılar. Bu bağlamda dilin iletişim işlevi, onu soyut dizgesel düzleminden sıyrarak birey ve içinde yaşadığı cemiyet için imgesel bir anlam değeri olan iletişim aracına dönüştürür. Dilin nitelikleri de kullanımı ile birlikte konuşma dili ve yazı dili ile kendini gösterir.

Dilin konuşma dili ve yazı dilindeki kullanımı iletişim bakımından konuşmacı ve dinleyici olarak temelde iki düzlemde ele alınır. Verici olarak değerlendirilen konuşmacı, iletişimde bilgiyi, mesajı ve veriyi alıcıya ileten, bu açıdan ön plana çıkan ve iletişimi başlatan unsur olarak bilinir. Bu bağlamda dilin kullanımında konuşmacının vurgulanması, onun söylediklerinin davranışsal anlam değerinin öne çıkarılması, farklı bir alanı ayırt edici kılmakta ve yine anlam bilimi ile ilişkili olarak farklı bir alan olan edim bilimini ortaya çıkarmaktadır. Edim biliminin dile yaklaşım ve bakış açısı da kendinden önceki dönemlerden bu bakımdan farklı olmuştur.



Dil, mantıksal pozitivist yaklaşımla kurulan doğru-yanlış ve protokol cümlelerini esas alan bir “kişisiz” konuşma yerine, karşılıklı konuşmaya dayanan ve dilin ana işlevinin iletişim olduğu bir yaklaşımla ele alınır. Bu yaklaşımda, konuşmayı gerçekleştirenlerin bireysel özellikleri ve iletişim ortamının bilgisi, gündelik iletişim etkinliği içinde değerlendirilir ve cümle bağlamlarının anlam değerleri önemsenir. Yani, “bir şey söylemek aynı zamanda bir şey yapmaktır” düşüncesi dile yaklaşımı belirler. Bu bakımdan dil, bir edim alanında görülür ve konuşurların gündelik yaşamdaki yönelimleri, edimleri dilin bu kullanımları içinde güç ve performans açısından tespit edilir ve incelenir (Ricoeur, 2000, s. 15). Edim bilimine ilişkin konunun uzmanları ve araştırmacılar, onun farklı biçimde tanımlamalarını yapmışlardır. Açıklamalar ile desteklenen ve birbirine yakın olarak temelde dil biliminin bir alt dalı olarak ifade edilen edim bilimi, bu açıdan Günay (2004) tarafından, kullanım ve eylemler içinde dili açıklamayı hedefleyen dil biliminin bir alt dalı olarak; yine Toklu’ya göre (2003) dilin göstergelerden oluşan soyut bir dizge olarak değil de simgesel bir iletişim sistemi olan bir alt dal şeklinde ifade edilmektedir. Öte yandan farklı tanım olarak, dilin iletişimsel eylemine vurgu yapan Kasper (1997), edim bilimi, dilin söylemde kullanımı ve toplumsal kültürel bağlamı içinde iletişim eyleminin incelenmesi olarak değerlendirirken; Delbecque (2006) de dili kullanırken kişilerin yaptıklarının incelenmesini karşılayan bir tanımlama yapmıştır. Tanımlardan hareketle edim bilimi, dilin kullanımının iletişimsel boyutu konuşmacıyla değerlendirilirken, bir alt dal olarak da yine dil bilimi içinde ifade edilmiştir. Konuşmacının dilin kullanımında öne çıkması dilde “anlam”ın da önemli olmasını doğurmuştur.

Dil felsefesindeki temel tartışmalar “anlam”ın tanımlanmasına yönelik olmuştur. “Anlam” a dair edim bilimi açısından çözüm, Aysever (1994) tarafından tek yönlü bir bakış açısıyla (İdenci, Göndergeci ve Davranışçı) değil, dilin kurallarını temel alan bir davranış biçimi olarak kabul edilip, anlamın da bu kurallar içinde aranması gerektiğini dile getiren bakış açısıyla değerlendirilir. Çünkü diğer yaklaşım ve bakış açılarında tek yönlülüğün egemen olduğu dile getirilir. Örneğin; İdenci yaklaşımın çözüm önerisinde Locke (2004), sözcüklerin sadece kendilerini kullananların zihinlerindeki idelerin yerine geçtiğini; Göndergeci yaklaşımın çözüm önerisinde ise, Wittgenstein’in adların nesnelerin yerini tuttuğu gibi tümceler de olguların yerini tuttuğu dile getirilir (Akt. Hadot, s. 2011). Davranışçı yaklaşımın çözüm önerisi de Bloomfield (1995) tarafından konuşanın temel alınarak konuşmacının durumu, konuşma ve dinleyicinin cevabı biçiminde olduğu ifade edilir. Tüm bu değerlendirmelerde, edim biliminin çözümünün diğer yaklaşım çözümlerini kapsadığı ve dilin dizgesel kurallarının göz ardı edilmeyerek, anlamın da bu kurallar içinde aranması gerektiği dile getirilir.



Edim bilimine ait kuramlar, her bir yaklaşımın kendi felsefesi ve bakış açısı içinde gelişirken, bu açıdan öne çıkarak ve söz edimleri kuramını ortaya koyan L. J. Austin ve J. Searle'dir. Çalışmanın kapsam sınırlılığı gereği bu iki araştırmacının kuramı ve yaptıkları sınıflandırmalar ele alınacaktır.

Austin'in söz edimlerinin anlam bilimi içindeki yeri ve farkını ortaya koyduğu, onları iletişimsel anlam değerleri bakımından sınıflandırdığı ve örnek cümleler ile açıkladığı söz edimleri kuramı, öğrencisi J. Searle tarafından da geliştirilerek devam ettirilmiştir. Konuşmacının ifade ettiği cümledeki sözcüklerin her birinin dil bilimi açısından anlam değerlerinden daha fazla anlam değerlerine sahip olduğu ve farklı anlam değerlerini de ifade edebileceği bilinmektedir. Dinleyiciye de farklı anlam değerleri böylelikle aktarılır, iletilir. Bu bağlamda, konuşmacının cümlesinde kullandığı fiillerin de anlam değerleri farklı nitelikte gücü kapsamaktadır. Edim söz edimleri de konuşmacının dile getirdikleriyle eylemde bulunduğu söz edimleridir (Üstünel, 2020, s. 131). Böylelikle dilin konuşulması, iletişimsel olarak bir bildirge ile karşı tarafa (dinleyiciye) belirli kurallar içinde anlamlı bir bildirimde bulunmaktadır. J. Searle, bir dili konuşmanın, bildirimde bulunmanın, yani söz edimlerinde bulunmanın, emir vermek, soru sormak, söz vermek vb. ile göndermede bulunmak ve yüklemek gibi biraz daha fazla soyut edimlerde bulunmak demek olduğunu ifade etmiş ve yine dili konuşmanın, kurala dayalı bir davranış girişiminde bulunmak olduğunu dile getirmiştir (Searle, 2000, s. 83-91). Söz ediminde bulunulurken yani dili konuşurken, göndermede bulunmak ve yüklemde bulunmak, farklı söz edimlerini, edimsel fiilleri ve fiil deyimlerini de kullanmayı gerektirmektedir. Söz edimlerinin yüklemde ve göndermede farklılaşması da Austin'in ortaya koyduğu ve Searle'nin de kabul ettiği farklı bir tanımı, yani edim söz edimlerini ortaya çıkarmıştır. Bu edim söz edimlerini gösteren fiiller de şöyle sıralanır: “Bildirmek, betimlemek, kesinlemek, uyarmak, yorumda bulunmak, buyruk vermek, rica etmek, eleştirmek, özür dilemek, kınamak, onaylamak, buyur etmek, söz vermek, itiraz etmek, istekte bulunmak, gerekçelendirmek” (Searle, 2000, s. 92-93).

Austin, söz edimleri ile konuşmacının, yani sözü söyleyenin aynı anda üç tür edimi gerçekleştirdiğini dile getirir ve bu edimleri şöyle sıralar: “Dillendirme (düz söz edimi), edim söz edimi, etki söz edimi” (Akt. Polat, 2010, s. 45). Düz söz edimini belirli kurallar çerçevesinde belli dil birimlerinin bir araya getirilip sesletilmesi (dillendirilmesi) olarak; edim söz ediminin konuşan kişinin teşekkür etme, reddetme, kabul etme vb. edimleri yerine getirmesi; etki söz edimini ise, başlangıçtaki niyetin, amacın dışında dinleyici üzerindeki etkisi şeklinde tanımlar ve şu örneklerle de açıklar:

Düz söz edimi: Bana “üzerine ateş et!” demek isteyerek ve o kişisine gönderme yaparak “Ona ateş et!” dedi.



Edim söz edimi: “Ona ateş etmem konusunda bana baskı yaptı.” (Öğüt veya buyruk, emir verdi).

Etki söz edimi: “Ona ateş etmem konusunda beni ikna etti” (Polat, 2010, s. 45-46).

Örnekler incelendiğinde, düz söz ediminin bireyin kullandığı, ağzından çıkan sözün belirlenmiş bir amaçla ifade edilmesi olarak dile getirildiği, edim söz ediminin ise, bireyin dillendirdiği, sesletimde bulunduğu düz bir sözün iletişim değeri taşıması ve bir edim gücünü ifade etmesi olarak görülür. Diğer yandan etki söz edimi, diğer iki edimden de farklı biçimde konuşmacının sözünün amacı, niyeti dışında yönlendirilmesi ve tahmin edilemeyen bir sonuçla sonlanmasıdır.

Söz edimleri, dil ile ilgili diğer edimlerden farklı olarak sözün iletişimsel değeri, gücü ve anlamını öne çıkarmışlardır. Searle, söz edimlerinin farkının da onların anlamlı olmasından kaynaklandığını dile getirmektedir (Searle, 2000, s. 85). Bu bağlamda, söz edimleri, konuşmacının cümlelerinde anlatmak istediğinden çok daha fazla bir şeyi anlatmak istediğini ifade etmektedir. Öyle ki; Searle de söz edimlerinin iki temel bileşenden oluştuğunu, bunların da önerme içeriği ve edim söz gücü olduğunu söyler ve önerme içeriği kavramının tümceyi oluşturan dilsel öğelere karşılık geldiğini; edim söz gücü kavramının ise, bir iletişim ortamındaki tümcenin iletişim değerini karşıladığını dile getirir (Searle, 2006, s. 158-159). İki bileşen için örneklendirme yapılacak olursa, a) “Kitapları düzelt!” b) “Kitapları düzeltebilir misin? c) “Keşke kitapları düzeltsen!” örnekleri verilebilir. Örneklerde üç değişik emir, istek, dilek şeklinde edim söz gücü bulunurken; tek bir önerme olan “kitapları düzeltmek” içeriği kullanılmıştır. Öte yandan edim söz gücü bazen “Söz veriyorum, kitapları düzelteceğim.” örneğinde olduğu gibi söz verme ediminin açık biçimde bağlamdan anlaşılabilirliği gibi, “Kitapları düzelteceğim.” örneğinde olduğu gibi de bağlama ilişkin olarak, söz verme ile birlikte planlama, karar verme, bilgi verme gibi iletişimsel anlam değerlerini karşılamaktadır. Bu bakımdan söz edimleri açık (belirtik) ve örtük biçimde birbirinden ayrılarak sınıflandırılabilir.

Edim söz edimlerinin iletişimsel değerleri bağlam içindeki farklı işlevleri (güçleri) ifade etmesi ile sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda Searle, edim söz edimlerinin amacını “iddia edici, yönlendirici, yükleyici (taahhüt edici), ifade edici ve bildirici, bildirimler” şeklinde 5’e ayırmış; iddia edicileri kısaca, konuşmacının dinleyiciyi önermenin doğruluğuna mecbur bırakması olarak, uyma yönünün sözden dünyaya olduğu, içtenlik koşulunun inanç olduğu betimlemeler, bildirimler, sınıflandırmalar olarak açıklamış; yönlendiricileri; dinleyeni önerme içeriğinin edim söz gücü doğrultusunda davranılmaya çalışmak olduğu, uyma yönünün her zaman dünyadan söze doğru olduğu ve içtenlik koşulunun her zaman arzu olduğu ve “istek, emir, komut vb.” söz edimlerini karşılaması



biçiminde ifade etmiş; yükleyicileri; konuşmacıyı önerme içeriği doğrultusunda davranmak zorunda bırakan, uyma yönünün dünyadan söze olan ve içtenlik koşulunun niyet olduğu söz edimleri olarak dile getirmiş; ifade edicileri; söz ediminin sadece içtenlik şartını yerine getiren edimler olduğunu, “özür dilemek, teşekkür etmek, teselli etmek vb.” edim sözel güç taşıyanlarla karşılandığını vurgulamış; bildirimleri, bildiricileri ise, edim söz amacı dünyayı değişikliğe uğramış olarak temsil ederek dünyadan bir değişim oluşturmak olan, uyma yönünün hem dünyadan söze hem de sözden dünyaya doğru olduğu edimler olarak ifade etmiş ve Austin’in kullanım belirtici olarak adlandırdığı bildirimlere “Savaş ilan edilmiştir, Sizi karı koca ilan ediyorum, İstifa ediyorum.” gibi örnekleri sunarak açıklamıştır (Searle, 2006, s. 169-171; Polat, 2010, s. 49-50). Söz edimleri, konuşmacının dile getirdikleriyle anlamlı bir eylemde bulduklarını, söz ile dünya arasında bağ kurduklarını, içtenlikle hangi koşulla ifade ettiklerini nitelemektedir. Her bir edim söz ediminin zaman, yer, koşul ve kişi bakımından değişkenlik gösterdiği ve edim gücünü de buradan aldığı açıktır.

Öte yandan, kişinin ruhsal durumunu ifade eden fiillerin edim sözel gücü de dikkat çekicidir. Bu türden edimseller, ruhsal davranışlarla ilgili olarak, fiillerin kullanım biçiminin bağlamda ifade edilmesiyle metinlerde öne çıkmaktadır. Dışa vurucu olarak sınıflandırılan bu edimseller, kişilerin duygu ve düşüncelerini ifade eden ve psikolojik olarak davranışları betimleyen, onları karşıdaki kişiye göstermesini sağlayan ifadeleri karşılamaktadır. Kişinin ruhsal durumu, içtenlik koşuluyla birlikte dışa yansıtılıp vurulmakta ve bu davranışı içeren durum içtenlik koşuluyla gerçekleşmektedir. Dışa vurucu edim söz edimlerinin kişilerin duygu ve düşüncelerini ifade etme işlevi yanında, toplumsal samimiyet ve ilişki işlevlerine yönelik de görevleri vardır. Konuşan kişilerin de duygularını ve düşüncelerini edimsellerle belirttik veya örtük biçimde ortaya koyduğu görülür (Üstünel, 2020, s. 145). Edim söz edimlerinin sınıflandırılmasında yükleyiciler, yönleticiler, karar belirticiler, dışa vurucular, bildirgeler şeklinde yapılan ayırım, edimsellik ifade eden ve birden fazla anlamı karşılayan fiiller için de çok yönlülük göstermektedir. Bu bağlamda bir fiil hem yönleticisi hem de yükleyicisi olabilir. Edim söz edimleri açısından yönleticisi fiillerin, konuşmacının karşıdaki dinleyiciden bir şey yapmasını istemesini belirtirken bazen bu durum istek, öneri veya teklif biçiminde olurken bazen de emir biçiminde daha fazla girişimi göstermesi bakımından fiillerin çok anlamlılık yönüne örnek oluşturmaktadır.

Dünyadaki doğal dillerin tamamında bulunan edim söz edimleri, o dillerdeki fiiller ile ifade edilip anlamlandırılırken o dilin de kültürel bir değer olarak aynı zamanda bir parçasını ifade eder konumdadır. Çünkü diller, ait oldukları kültürün yaşayış ve inanış biçimini yansıtan en önemli unsurlardır. Kültürü yaşayan ve yaşatan millet ve topluluğun ruhsal içtenlik durumunu, se-



vinçlerini, üzüntülerini yansıtan övgüleri, öğütleri, ricaları, istekleri, şakaları, emirleri vb. tüm kültürel değerleri ve değer yargılarını söz edimleri, fiiller ve fiil deyimleri aracılığıyla dinleyiciye aktarmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, dile ait yazılı metinlerdeki konuşma örgülerini dinleyen dinleyicinin de okuduğu metindeki bağlamlar içinde kültürel değerleri bilmesi ve anlaması gerekmektedir. Dilin tarihî gelişim ve değişimini yazılı metinlerde takip edebilen dinleyici, aynı zamanda dilin art zamanlı değişim ve gelişimini de öğrenir ve bu devinimin tanığı olur. Çünkü dilin geçirdiği biçimsel devinim aşamalarını görerek kullanılan biçim ve işlevleri rahatlıkla anlar. Bu bakımdan Türkçe ve Türk kültürü de söz edimleri açısından incelenmeye değer tarihî metinleri, dönemselsel olarak yazı dili boyutunda ifade eden dünyadaki değerli doğal dillerden, millî kültürlerden birisidir.

### Amaç ve Önem

Bu çalışma ile Eski Uygur Türkçesi Dönemi'nin değerli bir eseri olan *İyi ve Kötü Prens Öyküsü*'nde yer alan edim sözel güce sahip fiillerin J. R. Searle'nin edim söz edimleri sınıflandırmasına göre değerlendirilmesi ve incelenmesi amaçlanmıştır. Türkçenin tarihî dönem metinleri üzerinde söz edimleri açısından özellikle bir önceki ve bir sonraki döneme ait eser metinlerine ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda, Börekçi & Taşkın (2021)'in hazırladığı çalışma, "Orhun Yazıtları'nda söz edimleri" adıyla kitap bölümü biçiminde yayımlanmış ve çalışmada yazıtların söz edimlerinin önemi dikkatlere sunulmuştur. Bir sonraki dönem olan Orta Türkçe Dönemi'ne ait eserler üzerine dikkat çeken çalışma ise Üstünel (2020) tarafından "Edim bilimi bakışıyla Kutadgu Bilig" adıyla kitap olarak yayımlanmıştır. Eser, edim bilimi bakımından kapsamlı ve özgün olarak hazırlanmış olması nedeniyle önemlidir. Çalışmanın, yapılan bu çalışmalara genel anlamda kapsam, amaç ve önem yönünden katkı sunacağı ve özel anlamda da Eski Uygur Türkçesi Dönemi eserlerinde edim söz amaçlı kullanılan fiillerin tespit edilmesine yönelik özgün niteliğe sahip bir çalışmanın eksikliğini ilgili eser düzeyinde dolduracağı düşünülmüştür.

Eser ile ilgili edim bilimi açısından bu türde bir çalışmanın daha önce yapılmaması ve eserdeki edim sözel güç taşıyan fiillerin dikkat çekici boyuttaki önemi, alana ait çalışmalar için bir eksiklik ve boşluk oluşturduğu düşüncesini ortaya çıkmıştır. Bu nedenle çalışma ile bu eksikliğin giderileceği ve eser üzerine yapılan çalışmalara farkındalık kazandırıp katkı sunacağı düşünülmektedir. Çalışma sonucunda, eserin dikkat çeken bu niteliği ile hem Eski Uygur Türkçesi Dönemi eserlerinin edim bilimi açısından önemli olduğunu hem de genel olarak Türkçenin, Türk kültürünün Eski Türkçe Dönemi'nden itibaren dilin kültürel bağlamdaki kullanımının iletişimsel anlam değerini ve konuşma ediminde sözcelerin hedef dildeki uygun üretimini önemini göstereceğine inanılmaktadır.





## Yöntem

Türkçenin tarihî dönem metinleri, söz edimleri bakımından zengin söz varlığına sahiptir. Kavram işaretleri ve sözcüklerin zengin anlam değerleri söz edimlerinin gücü ve onların iletişimsel değerleri açısından araştırılmaya değerdir. Çalışmada, bu etkenler göz önünde bulundurularak nitel araştırma yöntemlerinden söylem analizi yöntemi tercih edilmiştir. Dilin kullanımının cümle düzeyinin ötesine geçişini kapsayan söylem terimi (Stubbs, 1983) dil bilimi temelinde metnin çözümlenmesini ifade ederken, söylem teriminin dilin kullanımının bağlam olarak toplumsal bağlam içinde değerlendirildiği bir tanımla da dile getirildiği görülür. İlgili tanıma göre, dilin işlevsel boyutu ön planda yer alırken, söylenenler de değerlidir. Öyle ki, söylenenlerin hangi toplumsal eylemleri gerçekleştirdiği, konuşma durum bağlamının ve de kişiler arasındaki ilişkilerin söylemi nasıl şekillendirdiği incelenebilir (Akar ve Martı, 2015).

Çalışma, İyi ve Kötü Prens Öyküsü'nde söylem analizi ile elde edilen verileri ortaya koymuştur. Bu bağlamda, çalışmada öyküde yer alan iletişimsel anlam değerindeki ifadeler anlam birliği yönünden birleştirilmiş, toplumsal ve durum bağlamına göre değerlendirilerek; ifade edilenler ile hangi toplumsal eylemlerin hangi fiillerle nasıl ve hangi amaçla yapıldığı, J. R. Searle'nin edim söz edimleri sınıflandırmasıyla dikkatlere sunulmuştur. Araştırmanın veri kaynağı olarak, "Hamilton, R. J. (2011). *İyi ve Kötü Prens Öyküsü: Dunhuang Mağarası'nda bulunmuş Buddhacılığa ilişkin Uygurca el yazması*. (Çev.: V. Köken), (2.Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu." künyeli eseri alınmıştır.

## Bulgular ve Yorumlar

Öykü, uyarılama çeviri eser olarak, dil nitelikleri bakımından, Eski Uygur Türkçesinin gelişmiş bir yazı diline ve anlatım biçimine sahip olduğunu göstermektedir. Öyle ki, söz dizimi düzeyinde doğrudan ve dolaylı aktarım cümleleri, şart cümleleri, istek cümlelerinin geçiş sıklığının yüksekliği dikkat çekmektedir. Bu bakımdan fiillerin iletişimsel olarak kullanımı da öne çıkmıştır. Ayrıca, öyküde fiil ve fiil deyimlerinin, özlü sözlerin zenginliği de dönemin anlatım biçiminin niteliğini ortaya koymuştur.

Öyküde, tüm canlıları seven, onlara acıyan ve onları yaşadıkları her türden eziyetlerden kurtarmak isteyen aynı zamanda da kendi kurtuluşunu gerçekleştirmek isteyen iyi düşünceli bir prensin "Bodhisattva olma" yolunda yaşadıkları ilgi çekici ve etkili bir anlatımla sunulur. Öykü, genel olarak her şeyi bilen anlatıcı bakış açısı ile geçmiş zamanın 3. tekil şahsı ile anlatılmıştır.

**Yükleyiciler.** İyi Düşünceli Prens'in çevresindeki insanların çektiği sıkıntıları, acıları bitirmek için onlara yardım etmek istemesi ve bunun için de han babasından yardım istemesi ile başlayan öykü, daha sonra ise, Prens'in bu



durumun babasının çevresinde yarattığı olumsuzluk nedeniyle kendi kendine bu sorunu çözme sorumluluğunu üstlenmek hem canlılara yardım etmek hem de “kendi yolculuğuna” “kendi cevherini bulmak” için çıkması anlatılır. Yolculuk için babası ile olan izin verip vermeme tartışması, daha sonra yaşlı bir rehberle güvenilerek prensin ona emanetinin yüklenmesi ve sonunda da yolculuğa çıkılması aktarılır. Ardından da Ejderhalar Hanı'nın onu kabul ederek öğretiyi öğrenmek istemesi ve ilerleyen bölümlerde de Prens'in dilencilere yaptığı iyilik ve verdiği söz okuyucuya mesaj olarak iletilir.

Öyküde, J. R. Searle'nin söz edimi sınıflandırmasına göre, yükleyici edim söz amacıyla kullanılan fiiller iletişimsel anlam değerleriyle birlikte tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: Söz verme, güvence verme, onayla(ma)ma iletişimsel anlam değerindeki yükleyici edim sözel fiiller

Bölüm / Metin	Fiil	Edim söz amacı
men amtı . . . . . ög kaç <b>köñlin bértmeyin</b> kaçım ellig tilke kirmezün öz kazançım üze <b>edgü kılınç kılayın</b> tęp sakıntı... “Ben şimdi ana ve babamın gönlünü kırmayayım. Kral babam <b>eleştirilmesin! (Dile girmesin)</b> kendi kazancımla <b>iyi işler yapayım</b> ” diye düşündü” (XI. Böl. 8.st; XII. Böl. 4.st., s. 16).	<i>köñlin bértme-, edgü kılınç kıl- (Söz verme)</i>	Yükleyici
inçip tegin alkunı <b>taplamadı</b> tek taluy ögüzke kirmişig içgerü <b>tapladı..</b> “Ama şöyle ki, prens bunların (bu yoların) hepsini <b>onaylamadı</b> . Sadece okyanus ırmağına gitmeyi <b>onayladı</b> ” (XV. Böl. 1-4; s. 18).	<i>taplama-(Onaylamama) tapla- (Onaylama)</i>	Yükleyici
yarlıg bolmaz erser bu yerde <b>yokkaru turmaz men aş aşanmaz men ölgey men tęp tedi..</b> “Eğer kral buyruğı (izni) <b>verilmezse, buradan kalkmayacağım, yemek yemeyeceğim ve öleceğim dedi</b> ” (XIX. Böl. 7-8; XX. Böl. 1.st., s. 20).	<i>yokkaru turmama-aş aşanmama-öl- (Söz verme)</i>	Yükleyici
kamagın edgü ögli teginke <b>kulluk .. barır</b> biz ölsür <b>birle ölür</b> biz kelsür <b>birle kelir</b> biz tęp ötüg bėrdiler.. “ <b>Hepimiz İyi Düşünceli Prens'in hizmetine gideceğiz. O ölürse, birlikte öleceğiz. Geri dönerse, birlikte döneceğiz</b> ” diye söz, güvence verdiler” (XXIII. Böl. 3-6; s. 22).	<i>kulluk bar-birle öl-birle kel- (Söz verme, güvence verme)</i>	Yükleyici



lô kanı inçe têt yarlıkadı.. yaragay öñre yeme bodisavatlar munçulayu erdini buşıka kelmiş bar erti alkuka bêrip ıdtımız siziñe yeme bêrgey biz .. yètti kün munta eniñ biziñe nom .. nomlañ <b>tapınalım udunalım</b> biziñe asag tusu kılıñ... “ <i>Ejderhalar Hanı, şöyle buyurdu: ‘Olsun! (Uygun olacak!). Eskiden Bodhisattva’lar, böyle mücevher dilemeye gelmişlerdi. Onların hepsine (istediklerini) verip gönderdik; size de vereceğiz. Burada yedi gün kalın. Bize yasayı (öğretiği) vaaz edin. (Size) <b>tapınalım (uyalım), saygı gösterelim.</b> Bizi yararlandırın” (XLVIII. Böl. 5; XLIX. Böl.1-7; s. 34-35).</i>	<i>tapın- udun- (Onaylama)</i>	Yükleyici
men yêrçilep elitgey men sizni bodunka <b>tegürgey men</b> têt tedi .. “ <i>Ben, size rehberlik edip sizi götürreceğim. İnsanların yanına ulaştıracağım” dedi” (LX. Böl. 2-4; s. 39).</i>	<i>tegür- (Söz verme)</i>	Yükleyici
munuñ yüzün yeme <b>körmeyin</b> .. “ <i>Bunun yüzünü görmeyim” (LXIII. Böl. 1-2; s. 42).</i>	<i>körme- (Söz verme)</i>	Yükleyici
anta ol çabiş ayu bêrge men .. yemişin kış kuzgun <b>artatmagay</b> ötrü yemişlikçi er <b>éliteyin</b> têt tedi .. “ <i>Orada size kurnazca bir oyun göstereceğim. Yemişlerinizi (bundan böyle) kargalar ve (başka) kuşlar <b>talan etmeyecekler.</b> Bunun üzerine yemiş görevlisi: ‘Sizi oraya <b>götüreyim!</b>’ dedi” (LXXV. Böl. 1-5; s. 48).</i>	<i>artat- (Güvence verme)</i>	Yükleyici
kuş kuzgun konsa ışıgay tartğı men söğüt tepregey ... kuşlar konmagı yemişiniz <b>artatmagay</b> têt tedi .. “ <i>Kargalar ya da (başka) kuşlar kondukları zaman, ben ipi çekeceğim; ağaçlar sallanacak, yemişiniz de <b>berbat olmayacak</b>” dedi (LXXX. Böl. 3-7; s. 50).</i>	<i>artat- (Güvence verme)</i>	Yükleyici
silerni körüşmegey men kaçan burkan kutın bulsa men silerni barça anta <b>kutargay men</b> têt tedi .. “ <i>‘Sizlerle artık ikinci kez karşılaşmayacağım. Ne zaman (Eğer) Buddha’nın sonsuz mutluluğunu bulursam, sizleri, hepinizi, o zaman <b>kurtaracağım’ dedi” (LXXVI. Böl. 3-7; s. 48).</b></i>	<i>kutar- (Söz verme, Güvence verme)</i>	Yükleyici
anta ol çabiş ayu bêrge men .. yemişin kış kuzgun <b>artatmagay</b> ötrü yemişlikçi er <b>éliteyin</b> têt tedi .. “ <i>Orada size kurnazca bir oyun göstereceğim. Yemişlerinizi (bundan böyle) kargalar ve (başka) kuşlar <b>talan etmeyecekler.</b> Bunun üzerine yemiş görevlisi: ‘Sizi oraya <b>götüreyim!</b>’ dedi” (LXXV. Böl. 1-5; s. 48).</i>	<i>elit- (Güvence verme)</i>	Yükleyici

Tablo 2: Sorumluluk alma / yüklenme, kabul et(me)me iletişimsel anlam değerindeki yükleyici edim sözel fiiller

Bölüm / Metin	Fiil	Edim söz amacı
avıçka kamağ <b>taplamış</b> üçün yerçi boltı.. “İhtiyar öneriyi tümüyle <b>kabul ettiği</b> için onun rehberi oldu” (XXVII. Böl. 7.st., XXVIII. Böl. 1.st., s. 24).	<i>tapla-</i> (Kabul etme)	Yükleyici
men yeme <b>barayım</b> edgü yavlak bulsar <b>birle bulalım</b> tēp “Ben de onunla <b>gideyim!</b> İyiyi de kötüyü de bulursak <b>birlikte bulalım</b> ” dedi (XXX. Böl. 2-3; s. 25).	<i>bar-</i> (Sorumluluk alma) <i>birle bul-</i> (Sorumluluk alma)	Yükleyici
yarlığın eşidip neğ <b>unamadılar üntemediler</b> ... “Onun buyruğunu işitince, onlardan hiçbir (gitmeye) asla <b>razı olmadı (hiçbiri hiç ses çıkar-madı)</b> (XXXII. Böl. 8; s. 26).	<i>ünteme-, una-</i> <i>ma-</i> (Kabul etmeme)	Yükleyici
lō kanı inçe tēp sakınc sakıntı ulug küçlüg kutlug bodisavatlar ermeser bu yerke neğ tegmegey.. erti .. ol bodisavat erinç <b>kirkzün</b> tēp yarlıkadı.. ol ödün tegin içgerü kirdi lō kanı utru önti elgin tuta kigürüp erdinilig orunluk erklig üze olgurtı... “Ejderhalar Hanı, şöyle düşündü: ‘ <i>Büyük, güçlü ve kutsallıkla donanmış Bodhisattva</i> ’lardan (biri) olmasaydı, buraya kadar gelemezdi. O bir Bodhisattva olmalı. <b>Girsin!</b> ’ diye buyurdu. O zaman Prens içeri girdi. Ejderhalar Hanı onu karşılamak için ilerledi. Elini tutarak onu içeri soktu ve mücevherli tahta oturttu” (XLV. Böl. 1-8 XLVI. Böl. 1-3; s. 33).	<i>kirk-</i> (Kabul etme)	Yükleyici
erdini mağa bēriğ men <b>tutayım</b> ... “Mücevherleri bana verin, onu ben <b>tutayım</b> ” (LV. Böl. 6; s. 38).	<i>tut-</i> (Sorumluluk alma)	Yükleyici

Tablo 3: Yükleyici edim sözel güç taşıyan fiillerin analizi

İletişimsel anlam değeri	Geçiş sıklığı
Söz verme, Güvence verme, Onayla (ma)ma	14
Sorumluluk alma / yüklenme, Kabul et(me)me	7
<b>Toplam</b>	<b>21</b>



Öyküde, söz verme güvence verme ve onayla(ma)ma iletişimsel anlam değeri yönünden edim sözel güç taşıyan fiillerin geçiş sıklığının Prens'in yolculuğa çıkmaya hazırlandığı bölümlerde yoğun olduğu görülür.

Söz verme, güvence verme ve onayla(ma)ma anlam değerlerinde 14 edim sözel fiil kullanılırken, sorumluluk alma ve kabul etme(me) anlam değerlerinde ise, 7 edim sözel fiil kullanılmıştır.

**Yönelticiler.** Öykünün başlangıç bölümünde baba-oğul (konuşmacı-dinleyici) arasındaki buyruk verme, istekte bulunma, izin ver(me)me iletişimsel anlam değerindeki yöneltici amaçlı edim sözel fiiller dikkat çeker. Prens'in okyanusa gitmek için babasından izin istemesi, bunun için istekte bulunması ve babasının da önce izin vermeyip daha sonra onaylayıp izin vermesi akıcı bir anlatımla aktarılır. Daha sonra ise, yine olay örgüsü çerçevesinde Ejderhalar Hanı'nın prensi kabulü, dilencilerin Prens'ten kurtuluş için istekte bulunmaları anlatılır.

Yöneltici edim söz amacıyla kullanılan fiiller iletişimsel anlam değerleriyle birlikte tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: Buyurma, istekte bulunma, izin ver(me)me, öğüt verme, işlevindeki yöneltici edim sözel fiiller

Bölüm / Metin	Fiil	Edim söz amacı
yeme kağı kan <b>inçe tēp yarlıkadı</b> kağı kazgan-sar oğlu üçün tēmez mü. köñlüg bērzün <b>köñlin bērtmeñler ..</b> “ <i>Bunun üzerine (prensın) babası han şöyle buyurdu: ‘Eğer baba kazanırsa oğul içindir denmez mi? (Oğlunun) arzusunı yerine getirsin (denmez mi) Onun gönlinü kırmayın! (VII. Böl. 7.st.; VIII. Böl. 5.st., s. 14).</i>	<i>köñül bert- (Buyurma) inçe tēp yarlıkadı (Buyurma)</i>	Yöneltici
ol ödün inançları buyrukları eşidip kanka <b>inçe tēp ötüntiler</b> teñrim élig törüg ağı barım tutar ağı barım alkınsar el törü neçük tutar biz teñrim ... ol ödün kağı kan <b>inçe yarlıkadı</b> amrak öğüküm <b>köñlin neçük bērtēyin</b> men ağıcı barçağı ağıçılar bērer ödün öñi barzun kentü bilingey erinç <b>tēp yarlıkadı..</b> “ <i>O zaman, sadık dostları, bakanları, bunu işitince hana şöyle arz ettiler (istekte bulundular): ‘Haşmetlim, devleti ve onun kurumlarını varlık ve zenginlik ayakta tutar. Varlık ve zenginlik tükenirse devleti ve kurumlarını nasıl sürdürebiliriz? Bunun üzerine (prensın) babası han, şöyle buyurdu: ‘Sevgili yavrumun gönlinü nasıl kırarım? Ne kadar</i>	<i>ötün- (İstekte bulunma) inçe yarlıkadı tēp yarlıkadı (Buyurma) köñlin bērt- (İzin vermeme)</i>	Yöneltici



<p><i>hazineci varsa hepsi zamanında) prens geleceği zaman) başka yere gitsin. Kuşkusuz o bunu kendiliğinden anlayacaktır' diye buyurdu” (VIII. Böl. 7.st.; X. Böl. 2.st., s. 14-15).</i></p>		
<p>ötrü kañı elligke <b>ötüg bérđi</b> talu(y) ögüzke kireyin tęp ol ödün kañı kan bu ötüğ sav eşidip neñ kiginç berü umadı ertinü <b>busuşlug boltı ..</b> “<i>Sonra sarayda han (olan) babasına: ‘Okyanus ırmağına gideyim mi?’ diye maruzatta bulundu. Bunun üzerine babası han bu istekle ilgili sözleri işitince hiç cevap veremedi ve son derece üzül-di</i>” (XV. Böl. 4.st.; XVI. Böl. 1.st., s. 18).</p>	<p><i>ötüg bér- (İstekte bulunma) busuşlug bol- (İzin vermeme)</i></p>	Yöneltici
<p>ol ödün bodısavat tegin kañı kanta bu yarlıg eşidip <b>yarlıg bolzun</b> tıdmazun barayın tęp <b>ötünti</b> ötrü kañı kan <b>yarlıgkamadı barmagay sen</b> tęp tedi .. “<i>O zaman prens Bodhisattva, babası handan bu buyruğu işitince (ona): ‘Kral buyruğu (izni) çıksın; engel olunmasın, gideyim’ diye yalvardı. Bunun üzerine babası han izin vermedi. ‘Gitmeyeceksin!’ dedi</i>” (XVIII. Böl. 7.st.; XIX. Böl. 3.st., s. 19-20).</p>	<p><i>ötün- (İstekte bulunma) yarlıgkama- (İzin vermeme) yarlıg bol- (İstekte bulunma) barma- (Buyurma)</i></p>	Yöneltici
<p>ol ödün kañı kan <b>yarlıg yarlıgkadı</b> kim taluyka barayın tésar kiriñler oglum teginke eş boluñlar ne kergekin barça bergey biz .. “<i>O zaman babası han buyurdu: ‘Kimler ‘Okyanusa gideyim’ derlerse gelsinler (saraya gelsinler) ve oğlum prensin arkadaşı olsunlar. Ne gerekiyorsa biz vereceğiz</i>” (XXI. Böl. 8.st., XXII. Böl. 4.st., s. 21).</p>	<p><i>yarlıg yarlıka- (Buyurma)</i></p>	Yöneltici
<p>ötrü barsar bargıl tęp <b>yarlıgkadı ..</b> “<i>O zaman: ‘Gitmek istiyorsan git!’ diye buyurdu” (XXX. Böl. 6.st., s. 25).</i></p>	<p><i>yarlıgka- (Buyurma)</i></p>	Yöneltici
<p>ol kapagçı kırınlar .. içgerü kirip <b>ötüntiler</b> lö kanı inçe tęp sakınç sakıntı ulug küçlüğ kutlug bodısavatlarmeser bu yerke neñ tegmegey.. erti .. ol bodısavat erinç kirkzün tęp <b>yarlıkadı..</b> ol ödün tegin içgerü kirdi lö kanı utru önti elgin tuta kigürüp erdinilig orunluk erklig üze olgurtı... “<i>O kapısı kızlar içeri girip isteği dile getirdiler. Ejderhalar Hanı, şöyle düşündü: ‘Büyük, güçlü ve kutsallıkla donanmış Bodhisattva’lardan (biri) olmasaydı, buraya kadar gelemezdi. O bir Bodhisattva olmalı. Girsin!’ diye buyurdu. O zaman Prens içeri girdi. Ejderhalar Hanı onu</i></p>	<p><i>ötün- (İstekte bulunma) yarlıka- (Buyurma)</i></p>	Yöneltici

<i>karşlamak için ilerledi. Elini tutarak onu içeri soktu ve mücevherli tahta oturttu” (XLV. Böl. 1-8 XLVI. Böl. 1-3; s. 33).</i>		
<i>lö kaniña tatıglıg soğançıg <b>nom nomladı</b> ulug ögrünçülüğ köñlin buşı bėrmek asgı nomladı.. “(Prens), güçlü Ejderhalar Hanı’na iyi ve tatlı yasaları <b>salık (öğüt) verdi</b>. Ona büyük sevinçlerle dolu bir kalple sadaka vermenin yararlarını anlatarak öğretti (vaaz etti)” (XLVI. Böl. 3.st., s. 33).</i>	<i>nom nomla- (Öğüt verme)</i>	Yöneltici
<i>inçe tēp <b>kut koltı</b> men ulug küşüşin bu çıntamani erdini alıp sızıne buşı bėrür men siz kaçan burkan kutın bulsar siz meni <b>tıtmeñ kutgarıñ</b> sızıne kutunuzta bu suylug et’özde <b>ozalım kurtulmak</b> yolka teginelim.. “(Ve bu sözlerle) <b>kurtuluş isteğinde bulundu</b>: ‘Ben, büyük bir istekle bu çıntamani mücevherini size bağışlıyorum. Siz, Buddha’nın sonsuz mutluluğunu bulduğunuz zaman beni <b>terk etmeyin, kurtarın!</b> Sizin tarafınızdan sizin yararlı gücünüz (kutunuz) sayesinde bu günahkâr bedenden <b>kaçalım, kurtuluş yoluna erişelim</b>” (LI. Böl. 1.st.; LII. Böl. 1.st., s. 36).</i>	<i>kut kol- (İstekte bulunma) tit- kutgar- (Buyurma) oz- kutrul- (İstekte Bulunma)</i>	Yöneltici
<i>ötrü edgü ögli tegin başıntakı erdinigin alıp enişin bėrdi <b>bekrū kizlep tut</b> ogrı <b>almazun</b> tēp tedi.. “İyi Düşünceli Prens başındaki mücebheri alıp küçük kardeşine verdi. ‘<b>Sıkı tut! İyi gizle, hırsız almasın’ dedi</b>” (LV.Böl 7-LVI.Böl. 1-2; s. 38).</i>	<i>bekrū kiz- tut- alma- (İstekte bulunma)</i>	Yöneltici
<i>oglum savı edgü yavlak belgürginçe kınlıkta yatzun tēp <b>yarlıg bolı</b> .. “(Sevgili) oğlumun iyi ya da kötü haberi gelinceye kadar (bu ikinci) oğlum hapiste yatsın! diye <b>buyurdu</b>” (LXIII. Böl. 2-5; s. 42).</i>	<i>yarlıg bol- (Buyurma)</i>	Yöneltici

Tablo 5: Yöneltici edim sözel güç taşıyan fiillerin analizi

İletişimsel anlam değeri	Geçiş sıklığı
<i>Buyurma</i>	10
<i>İstekte Bulunma</i>	8
<i>Öğüt verme</i>	1
<i>İzin vermeme</i>	3
<b>Toplam</b>	22



İyi Düşünceli Prens'in babasının, öykünün ilk bölümünden itibaren üst hiyerarşik statüsünü kullanarak etrafına buyruklar vermesi, bağlamlar içinde buyurma anlam değerindeki fiillerin kullanım sıklığını artırmıştır. Ardından ise, Prens ile birlikte daha alt sosyal statüde olan karakterlerin istekte bulunma anlam değerindeki fiillerinin geçiş sıklığının geldiği görülür. Bu bağlamda, öyküde 10 buyurma, 8 istekte bulunma, 3 izin vermeme ve 1 de öğüt verme anlam değerinde edim sözel fiil kullanılmıştır.

**Dışa vurucular.** *Olumlu ve olumsuz saygı bildiren fiiller.* Öyküde, dışa vurucu edim söz edimleri, olumlu ve olumsuz saygı bildiren fiillerin iletişimsel anlam değerinde kullanımı ile gerçekleşmiştir.

Dışa vurucu olumlu ve olumsuz saygı bildiren fiiller tablolarda dikkate sunulmuştur.

Tablo 6: Dışa vurucu olumlu saygı bildirme işlevinde edim sözel fiiller

Bölüm / Metin	Fiil	Edim söz amacı
<p>lö kanı inçe tęp sakınç sakıntı <b>ulug küçlüg kutlug bodısavatl armereser bu yërke neñ tegmegey.. erti .. ol bodısavat erinç kirkzün tęp yarlıkadı.</b> “Ejderhalar Hanı, şöyle düşündü: ‘<b>Büyük, güçlü ve kutsal-likla donanmış Bodhisattva’lardan (biri) olmasaydı, buraya kadar gelemezdi. O bir Bodhisattva olmalı. Girsin!’ diye buyurdu</b>” (XLV. Böl. 1-6 st., s. 33).</p> <p>ol ödün tegin içgerü kirdi lö kanı utru önti <b>elgin tuta kigürüp erdinilig orunluk erklig üze olgurtı...</b> “O zaman Prens içeri girdi. Ejderhalar Hanı onu karşılamak için ilerledi. <b>Elini tutarak onu içeri soktu ve mücevherli tahta oturttu</b>” (XLVI. Böl. 1-3; s. 33).</p> <p>yetti kün munta eniñ biziñe <b>nom .. nomlañ tapınalım udunalım biziñe asag tusu kılıñ...</b> “Burada yedi gün kalın. <b>Bize yasayı (öğretiyi) vaaz edin. (Size) tapınalım (uyalım), saygı gösterelim. Bizi yararlandırın</b>” (XLIX. Böl. 4-7; s. 35).</p> <p>ekki kadaş esen tükel .. kabışıp <b>öpişti kuçuştı ıglaştı ötrü sıglaştılar yine ögürdiler sevintiler ..</b> “İki kardeş sağ salim kavuşup <b>öpüştü, kucaklaştı ve ağlaştılar</b></p>	<p>kirk- elgin tuta kigür- erdinilig orunluk erklig üze olgurt- nom nomla- tapın-, udun- kılıñ- asıg tusu kıl- öp-; kuçuş-; ıglaş-; sıglaş- ögür- adruk begrek er közün- ëlit- açın-</p>	<p>Dışa vurucu</p>





<p><i>sonra hıçkıldılar; ve (daha sonra) yine neşelendiler, sevindiler</i>” (LII. Böl. 8. st.,; LIII. Böl. 1-3. st., s. 36-37).</p> <p>udçı er körüp inçe tęp ayıtdı siz <b>kişide adruk begrek er közünür siz</b> siz neglük inçe irinç yarlıg boltuñuz .. “<i>Sığirtmaç, onu görünce şöyle sordu: “Siz, ölümlülerin hepsinden farklı ve çok asil biri gibi görünüyorsunuz? Niye böyle zavallı ve acınacak duruma düştünüz?”</i>” (LXVI. Böl. 3-7; s. 43).</p> <p>ol ödün udçı er <b>öz eviñe elitti açıntı ..</b> “<i>O zaman sığirtmaç, onu kendi evine götürdü, ona ihtimam gösterdi</i>” (LXVII. Böl. 5-7; s. 44).</p>		
---	--	--

Tablo 7: Dışa vurucu olumsuz saygı bildirme işlevinde edim sözel fiiller

Bölüm / Metin	Fiil	Edim söz amacı
<p>anta kin yeme <b>agruk bultı keñrenü aş bérür boltılar</b> .. “<i>Bundan sonra yine onu ağır yük olarak gördüler ve ona homurdanarak yemek vermeye başladılar</i>” (LXVIII. Böl. 2-4; s. 44).</p> <p>amtı bizni <b>irinç yarlıg kılıp kaçça barır siz</b> .. “<i>Şimdi bizi zavallı ve mutsuz kılıp nereye gidiyorsunuz?</i>” (LXXVII. Böl. 8. st. LXXVIII. Böl. 1-2 st., s. 49).</p>	<p><i>agruk bul-keñrenü aş bér-bol-irinç yarlıg kal-bar-</i></p>	Dışa vurucu

Tablo 8: Dışa vurucu edim sözel güç taşıyan fiillerin analizi

İletişimsel anlam değeri	Geçiş sıklığı
<i>Olumlu Saygı Bildirme</i>	14
<i>Olumsuz Saygı Bildirme</i>	3
<b>Toplam</b>	17

Öyküde, Ejderhalar Hanı’nın Prens’i karşılaması, onu kabul etmesi, onun bilgisine ve erdemine değer vermesi ve de ondan öğretiyi öğretmesini istemesi olumlu saygının iletişimsel anlam değeri olarak dışa vurulduğu ve somut bir biçimde ruh durumunu gösterdiği görülür.

Olumsuz saygı ise, Prens’in kaldığı evde gördüğü hoş olmayan davranış, tutumla ağırlanması ve homurdanarak kendisine davranılması olumsuz saygıyı bildiren fiillerle konuşma bağlamında kullanılmıştır.

Öyküde, 14 olumlu saygı bildiren fiile karşılık, sadece 3 olumsuz saygı bildiren toplam 17 dışı vurucu amaçla kullanılan edim sözel fiil kullanılmıştır.

### Sonuç ve Öneriler

Öykü, temelde İyi Düşünceli Prens'in yaşadıkları ve iyiyi, doğruyu, bilgiyi aradığı erginleşme yolculuğu çerçevesinde Budist öğretiyi ibretlik mesaj verici olaylar zinciri şeklinde ele alarak okuyucuyu, dinleyiciyi etkileyip onda "olması istenen davranış ve tutumları" somut örnek olaylar ile yansıtmayı amaçlar. Öyküdeki, olay örgüsünün akışı ve karakterlerin seçimi de bu amaca yönelik olarak belirlenmiştir. Edim bilimi açısından öyküdeki karakterlerin yani konuşmacı ve dinleyicilerin bakış açısıyla da olay örgüsü bir problemin çözüme kavuşturulmak istenmesi ile başlar. Bu bağlamda, öyküde yöneltici amaçla edim sözel güç taşıyan fiillerin geçiş sıklığının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özellikle de buyurma iletişimsel anlam değerindeki fiillerin yoğun kullanımı da hiyerarşik olarak Prens'in babasının çevresindekileri buyruklarıyla yönlendirmek ve bu sayede de iletişimsel boyutta problemin çözümünü sağlayacağını göstermek istemesinden kaynaklandığı çıkarımı yapılabilir. Prens'in babası böylelikle bu edim söz edimleri ile dünyayı söze uydurmuştur. Yöneltici edim sözlerle dünya söze uydurulurken dinleyiciden bu doğrultuda bir şey yapmasını buyurmak, istemek, rica etmek, vb. dileklerde bulunması amaçlanır (Yule, 1996, s. 54; Searle, 2000, s. 48-49). Öykünün başlangıç bölümlerindeki konuşma örgüleri de bu boyutta yöneltici amaçlı edim söz edimlerinin buyurma ve istekte bulunma anlam değerindeki kullanımının yoğunluğunu göstermiştir. Ardından ise, izin vermeme ve öğüt verme anlam değerlerindeki fiillerin kullanımı yoğunluktadır. Öte yandan bu kullanımlarda buyurma ve istekte bulunma anlam değerinde birden fazla farklı fiilin farklı toplumsal bağlamlardaki kullanım çeşitliliği de diğer anlam değerinde kullanılan fiillere göre fazladır. Bulgulardan elde edilen verilere göre, fiillerin kullanım analizi tablolarda gösterilmiştir.

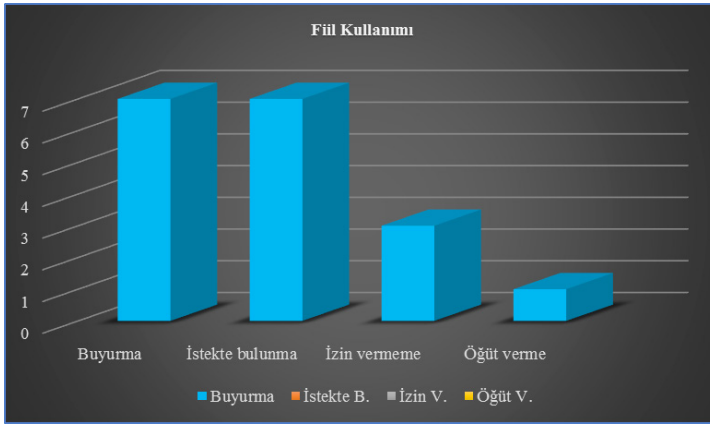
Tablo 9: Yöneltici edim söz edimlerinde fiillerin kullanım analizi

İletişimsel Anlam Değeri	Farklı Fiil	Toplam
Buyurma	<i>yarlıg yarlıka- yarlıka- yarlıgka- yarlıg bol- barma- köñül bért- tit- kutgar-</i>	7



<b>İstekte bulunma</b>	<i>kut kol- oz- kutrul- ötün- ötüg bër- yarlıg bol- bekrû kiz- tut- alma-</i>	7
<b>İzin vermeme</b>	<i>köñül bër- busuşlug bol- yarlıgka-</i>	3
<b>Öğüt verme</b>	<i>nom nomla-</i>	1

Tablo 10: Yöneltilici edim söz edimlerinin farklı fiillerle kullanım analizi



Tablolarda dikkat çekici olarak, yöneltilici edim sözel güce sahip bazı fiillerin (tabloda altı çizili) farklı konuşma bağlamlarında farklı iletişimsel anlam değerinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu fiillerin iletişimsel anlam değerindeki kullanım farklılığı, edim bilimsel olarak söylenenlerin hangi yerde, hangi zamanda, nasıl ve niçin sözcelendiğini de göstermekte ve böylelikle de öykünün anlatım zenginliğini ortaya koymaktadır. Bu bakımdan öyküdeki her bir olay örgüsü içinde karakterlerin konuşmacı ve dinleyici olarak niyetlerini ve amaçlarını edim sözel güç taşıyan farklı fiiller ile ifade etmiş olmaları, Türkçenin anlatım zenginliği ve kavramları karşılama gücünü göstermesi bakımından değerlidir.

Öyküde, yöneltilici amaçla kullanılan edim sözel fiiller ile birlikte yükleyici amaçla kullanılan edim sözel fiillerin geçiş sıklığının birbirine yakın olması dikkat çekmiştir. Özellikle bu bağlamda söylenenlerin yönünün dünyadan söze doğru olduğu her iki amaçla kullanılan fiillerin iletişim anlam değerlerinden tespit edilmiştir.

Yükleyici amaçla kullanılan edim sözel fiillerin söz verme anlam değerinde, diğer anlam değerindeki fiillerden daha fazla farklı fiil kullanılarak anlamlandırıldığı görülmüştür. Aynı zamanda yine güvence verme anlam değerindeki fiiller ile de birlikte kullanımının yoğun olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, öyküdeki karakterlerin özellikle de İyi Düşünceli Prens'in hem kendi için hem de diğer canlılar ve insanlar için sorumluluklar yüklenmek istemesi ve kendisiyle birlikte onları sıkıntı ve acı veren koşullardan kurtarma çabasında olması, bu fiillerin geçiş sıklığını bağlamlar içinde yükseltmiş olduğu görülür. Öykünün Prens karakteri üzerinden vermek istediği mesajla da bu bakımdan örtüşen bir fiil kullanımının olduğu tespit edilmiştir. Yine öyküde bu bağlamda, Eski Uygur Türkçesinin özellikle söz verme ve güvence verme anlam değerini karşılayan fiillerinin çeşitliliğinin de toplamda 14 olduğu ve yükleyici amaçla kullanılan edim sözel fiiller içinde geçiş sıklığının en yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yükleyici amaçla kullanılan edim sözel fiillerin kullanım analizi tablolarında dikkatlere sunulmuştur.

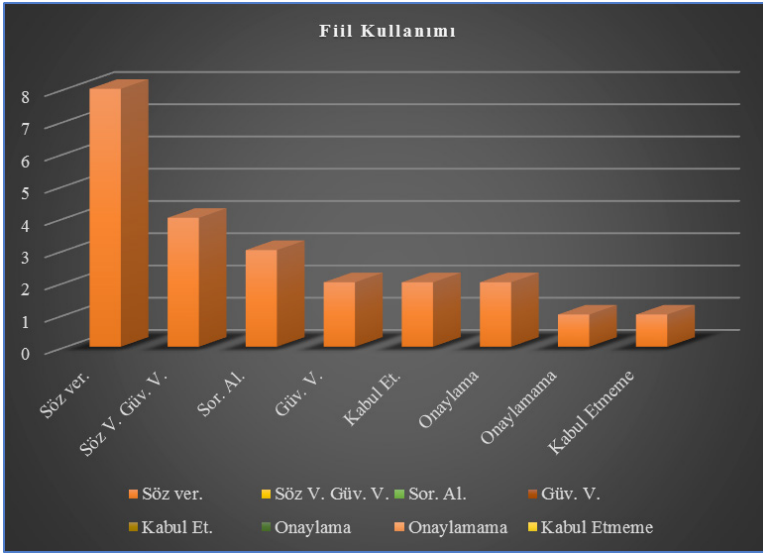
Tablo 11: Yükleyici edim söz edimlerinde fiillerin kullanım analizi

İletişimsel Anlam Değeri	Farklı Fiil	Toplam
Söz verme	<i>köñlin bértme-, edgü kılınç kıl- yokkaru turmama- aş aşanmama- öl- tegür- kör-</i>	8
Söz verme, Güvence verme	<i>kulluk bar- birle öl- birle kel- kutar-</i>	4
Sorumluluk alma	<i>bar- birle bul- tut-</i>	3
Kabul etme	<i>kirk- tapla-</i>	2



<b>Güvence verme</b>	<i>artat- ëlit-</i>	2
<b>Onaylama</b>	<i>tapla- tapın- udun-</i>	2
<b>Onaylamama</b>	<i>taplamama-</i>	1
<b>Kabul etmeme</b>	<i>unama- ünteme</i>	1

Tablo 12: Yükleyici edim söz edimlerinin farklı fiillerle kullanım analizi



Tablolardaki veriler incelendiğinde, bazı fiillerin de hem yöneltici hem de yükleyici amaçla edim sözel güç taşıdığı görülmüştür. Bu bağlamda, daha önce buyurma ve izin vermeme anlam değerindeki *köñülin bértme-* fiil deyimi yükleyici edim söz edimi olarak söz verme anlam değerinde kullanılmıştır. Ayrıca, kabul etme ve onayla(ma)ma anlam değerinde kullanılan *tapla-* fiili de yine birden fazla iletişimsel anlam değerinde yükleyici amaçla kullanılan edim sözel fiil olarak dikkat çekmiştir.

Çalışmada, dışa vurucu amaçlı kullanılan edim sözel fiillerin saygıyı hem olumlu hem de olumsuz olarak öyküdeki farklı toplumsal bağlamlarda doğrudan / dolaylı aktarımlarla karşıladığı ve bu kullanımlarla saygının iletişimsel olarak karşı taraftakine bildirildiği ve de iletişimsel boyutta anlamlandırıldığı tespit edilmiştir.

Yükleyici ve yöneltici amaçla birden fazla iletişimsel anlam değeri taşıyan farklı fiiller, benzer şekilde öyküde, dışa vurucu edim söz edimlerinde de

olumlu ve olumsuz saygı bildiren farklı fiiller olarak kullanılmıştır. Özellikle olumlu saygı bildiren fiillerin geçiş sıklığının yüksekliği, fiillerin iletişimsel anlamda öykünün mesajında ve yazılma amaçlarından biri olarak da olumlu saygı bildirmeyi amaçladığını göstermektedir. Olumsuz saygı bildiren fiiller ise, Prens'in konuk olduğu evde karşılaştığı davranış biçiminde dikkat çekici şekilde kullanılmıştır.

Öyküde, dışa vurucu amaçlı kullanılan 14 olumlu saygı bildiren fiile karşılık, 3 olumsuz saygı bildiren fiil kullanılmıştır. Ayrıca, olumlu saygı bildiren edim sözel fiillerin diğer edim söz edimlerinde farklı iletişim anlam değerine sahip fiiller gibi çeşitli kullanımı da dikkat çekicidir. Fiiller ile ilgili analiz tabloda gösterilmiştir.

Tablo 13: Dışa vurucu olumlu saygı bildiren edim sözel fiillerin kullanım analizi

İletişimsel Anlam Değeri	Farklı Fiil	Toplam
Olumlu saygı bildirenler	<i>kirk-</i> <i>nom nomla-</i> <i>tapın- udun- kılığ-</i>	3

Tabloda da görüldüğü gibi, olumlu saygı bildiren 3 fiil de aynı zamanda yöneltici ve yükleyici amaçla kullanılan edim sözel fiillerdendir. *kirk-* fiili kabul etme anlam değerinde yükleyici edim söz amacıyla; *nom nomla-* fiil deyimini öğüt verme anlam değerinde yöneltici amacıyla ve *tapın- udun- kılığ-* fiil deyimini ise, onaylama anlam değerinde yükleyici amaçla kullanılan edim sözel güç taşıyan fiillerdir.

Öte yandan, dışa vurucu amaçla kullanılan edim söz edimlerinin iletişimde bulunan kişilerin ruh durumunun dışa vurulmasını anlamlandırdığı düşünüldüğünde, Türk kültüründe içten selamlaşmanın, içten duyguların paylaşımının göstermesi bakımından olumlu saygı bildiren *öp-*; *kuçuş-*; *ıglaş-*; *sıglaş-*; *ögür-* fiilleri de bağlamdaki kullanımı açısından dikkat çekmiştir. Bu bakımdan yine zengin bir anlatımın ve çeşitli nitelikteki bağlamların öyküde dikkat çekici biçimde kullanıldığı görülür.

*İyi ve Kötü Prens Öyküsü*'nün, Eski Uygur Türkçesi Dönemi'nin edim sözel güç taşıyan fiiller bakımından zengin eserlerinden biri olduğu elde edilen bulgular ile ortaya konmuştur. Edim sözel güç taşıyan fiillerin yükleyici, yöneltici ve dışa vurucu amaca yönelik olarak metin bağlamında geçiş sıklığının yüksek olduğu ve toplamda üç edim söz amacıyla 60 fiilin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bakımdan öykünün Eski Uygur Türkçesinin tarihî dönem itibarıyla anlatım zenginliğini ve toplumsal bağlamda iletişimsel olarak eylemleri karşılama gücünü gösterdiği açıktır. Sonuç olarak, çalışmanın kapsamı, yönü ve tespitleriyle Türk kültürüne ait fiil ve fiil deyimlerinin Türkçede edim bi-

limsel yönden anlatım zenginliği ve çeşitliliğini kanıtlayan alan çalışmalarına katkı sunacağına inanılmaktadır.

### Öneriler

Eski Uygur Türkçesi Dönemi'nde uyarlama çeviri yoluyla Türkçeye kazandırılan Budist çevre ya da Manihaist çevredeki benzer türdeki eserlerin söz varlığındaki fiiller, edim sözel güç bakımından karşılaştırılmalı olarak çalışılabilir. Böylelikle eserlerdeki fiillerin tarihî ve kültürel durum bağlamlarındaki edim sözel güçleri ve söz edimi amaçları bakımından kullanım farklılıkları karşılaştırmalı olarak ortaya konabilir.

Eski Uygur Türkçesi Dönemi'nden bir önceki ve bir sonraki tarihî dönem eserlerinde bu türden fiillerin kullanımı farklılık ya da benzerlikleri yönünden ele alınabilir.

---

**Etik Beyan** Bu makalenin hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

**Etik Komite Onayı** Araştırmada etik kurul iznine gerek yoktur.

**Mali Destek** Araştırma için herhangi bir mali destek alınmamıştır.

**Çıkar Çatışması** Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

---

**Ethical Statement** It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this article and that all the sources used have been properly cited.

**Ethical Committee Approval** Ethical committee approval is not required for this research.

**Funding** This research received no external funding.

**Conflicts of Interest** The author declares no conflicts of interest in this study.

---

### Kaynakça

Akar, D. ve Martı, L. (2015). Söylem çözümlemesi. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* içinde (s. 242-252). Anı.

Alyılmaz, S. (1998). *Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nin Uygurcasının söz dizimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aysever, L. (1994). *Anlam sorunu ve John Searle'nin çözümü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bloomfield, L. (1995). *Language*. Motilal Banarsidass.



- Börekçi, M., & Taşgın, G. F. (2021). Orhun Yazıtları'nda söz edimleri. Ü. Hunutlu vd. (Ed.), *Yunus Emre-Mehmet Akif armağanı Türk dili araştırmaları-II* içinde (s. 281-315).
- Delbeque, N. (2006). *Linguistique cognitive: comprendre comment fonctionne le langage* (Second Ed.) (Haz.: N. Delbecque, J.-R. Lapaire). De Boeck Université.
- Günay, D. (2004). *Dil ve iletişim*. Multilingual.
- Hadot, P. (2011). *Wittgenstein ve dilin sınırları* (Çev.: M. Erşen) (2. Baskı). Doğu Batı.
- Hamilton, R. J. (2011). *İyi ve Kötü Prens Öyküsü: Dunhuang Mağarası'nda bulunmuş Buddhacılığa ilişkin Uygurca el yazması* (Çev.: V. Köken) (2. Baskı). Türk Dil Kurumu.
- Kasper, G. (1997). *Can pragmatic competence be Taught?* Seconde Language Teaching and Curriculum Center.
- Locke, J. (2004). *İnsan anlığı üzerine bir deneme* (Çev.: V. Hacıkadıroğlu). Kambalçı.
- Polat, Y. (2010). *Yabancı dil öğretiminde söz edimleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ricoeur, P. (2000). *Söz edimleri kuramı ve etik* (Çev.: A. Altınörs). Asa Kitabevi.
- Searle, J. (2000). *(Speech Acts) Söz edimleri: bir dil felsefesi denemesi* (Çev.: L. R. Aysever) (1. Baskı). Ayraç.
- Searle, J. (2006). *Zihin, dil ve toplum: gerçek dünyada felsefe* (Çev.: A. Tural). Litera.
- Stubbs, M. (1983). *Discourse analysis: The sociolinguistics analysis of natural language*. University of Chicago Press.
- Toklu, O. M. (2003). *Dilbilime giriş*. Akçağ.
- Üstünel Yaylagül, Ö. (2020). *Edim bilimi bakış açısıyla Kutadgu Bilig*. Türk Dil Kurumu.
- Yılmaz, E. (2020). *Edim bilimine giriş. Kavram-kuram-uygulama*. Pegem Akademi.
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford University Press.





## Extended Abstract

### Purpose

In the study, it is aimed to determine the verbs and verb phrases that carry the illocutionary power in the Story of the Good and the Bad Prince of the Buddhist environment in the Old Uighur Turkish Period and to interpret and explain these verbs in the context of the text.

### Methodology

In the study, the method of examining the structures of speech acts in the workplace by scanning from the text was preferred in pragmatics, since the verbs that carry illocutionary power meet more than one meaning value in the context of the text.

### Findings

According to the findings, the verbs that carry the illocutionary power in the story text are composed of commissive, directive and expressive verbs according to their frequency of occurrence. In the related classification, it has been determined that the verbs have a rich communicative meaning value in the context of the text with more than one meaning value by the speakers. On the other hand, the verbs that carry expressive illocutionary power are examined in two parts as positive and negative verbs expressing respect in the text, and the main message of the story is discussed within the framework of its thought.

### Conclusion

In the story, which started with a question and answer in terms of narration style, descriptive, explanatory and wisdom were preferred. So that; The first part of the story begins with a question-answer dialogue between father and son. On the other hand, the frequency of the characters' conversations in the story is intense. In speeches, the omniscient narrator sometimes makes promises to experienced, knowledgeable characters (such as wise, law-abiding person, old guide, herdsman, etc.) to emphasize the importance and power of wisdom, knowledge, and seeks to impress the reader / listener through them. In this context, it is aimed to realize the desired behavior, attitude and thought by the narrator in the witness of these people, to show their responsibility in a concrete way and to make the reader accept this situation. Verbs and verb phrases with pragmatic power are also frequently used in these parts of the story.

It has been revealed by the findings that the Story of the Good and the Bad Prince is one of the rich works of the Old Uighur Turkish Period in terms of speech acts and verbs with illocutionary power. It has also been determined that the commissive, directive and expressive types of verbs with illocutionary power have a high frequency of occurrence in the context of the text, and the pragmatics of these types are expressed with different communicative meaning values.

It has been noted that the commissive speech acts are included in the text of the story, primarily in the direct transfer sentences, in the form of internal monologue. In Turkish, operants with semantic values expressing feelings and thoughts such



as making a promise to oneself, giving assurance, and taking responsibility are expressed with communicative meaning values by the Good Thoughtful Prince in the introduction to his story. These performatives, which have illocutionary power, are *kılınç kıl-*; *köñlin bért-*; *yokkaru turma-*; *aş aşanma-*; It is expressed with verbs such as *die-*. The verbs are used that *kılınç kıl-*; *köñlin bért-*; in the inner monologue; While the operants are expressed as a direct transfer sentence by the dominant narrator with the verb *tép sakın-*, the 3rd person singular of the past tense seen in the main sentence; In the subordinate or inner sentence, the 1st person singular of the imperative mood is used. In the continuing story section, the prince's "yokkaru turma-; aş aşanma-; die-" is expressed as a direct transfer sentence with the 1st person singular of the future tense, with communicative meaning values such as making a promise to oneself and taking responsibility with illocutionary acts.

After this section, it has been determined that the commissive operants are expressed with more than one verb and verb phrase and these operants are "accept-; take responsibility-; give assurance-". The verbs "*tapla(ma)-*; *una-ünte-*; *tapın-udun-*; *artatma-*; *tut-körüş-kutgar-*", which meet the meaning values such as were expressed. The rich expression of Turkish culture's behaviors such as "making promises, giving assurances, assuming and accepting responsibilities" with more than one verb in the Turkish language, both the depth and quality of Turkish vocabulary at that time and the illocutionary power used today. It bears witness to the communicative meaning richness of the verbs.

The performatives that have a directive performative power, the "*köñül bért-*; *otun-*; *ötüg bér-*; *busuşlug bol-*; *nom nomla-*; *kut kol-*; *tit- kutgar-*; *ozal-tegin-*", which meet the meaning values such as "desire, desire, wish" with a high frequency of transition in the story is met with verbs. The directive operants, in which the condition of sincerity is desire, wish and desire, are expressed with more than one verb in the contexts in the text. On the other hand, operants that have meaning values such as command, command, are also "*yarlıg yarlıgka-*; *yarlıg bol- and yarlıka-*". The condition of sincerity is willing, and "give orders-" is frequently used in the orders given by the Prince's father and the Inn of the Dragons. Likewise, the low level of the requests of the Prince, who is at the lower hierarchical level, and the use of performatives such as "request, begging, request", especially "*ötün-ötüg bér- and kut kol-*" are also witnessed as directive speech acts.

The expression of expressive pragmatics with verbs expressing positive and negative respect in the story text showed the psychological narrative dimension together with the instructive and guiding spiritual aspect of the text. In particular, the use of both positive and negative speech acts expressing respect made the instructive aspect and the main message of the text meaningful.

*The Story of the Good and the Bad Prince*, one of the works of the Old Uighur Turkish Period, contained verbs with rich illocutionary power in this respect and created a linguistic resource for the next historical periods.

